

Indústria L'evolució dels entramats productius a Catalunya

Reportatge

Els clústers, passat i present

MUTACIÓ • Dels vuit sectors motor de fa quinze anys, només manufactures de disseny i turisme tenen el potencial competitiu intacte

SORPRESA • La proximitat geogràfica té valor econòmic malgrat la globalització

Alfons Almendros
BARCELONA

El 1993, per encàrrec de la Generalitat, es publicava un estudi de la consultora Monitor Company amb la supervisió del professor Michael Porter, una reconeguda autoritat mundial en termes d'estratègia competitiva. La clau de volta d'aquest estudi, i d'altres similars, era el clúster, també dit *entramat productiu*. És en aquests clústers on es genera el nou coneixement i on té lloc el desenvolupament empresarial. L'atenció d'aquestes empreses va des dels mercats globals fins a les peculiaritats territorials. El suport que poden rebre de l'administració té el mateix ventall d'objectius.

Fa 15 anys es considerava que vuit sectors eren el motor de Catalunya. Dos d'ells, manufactures de disseny i turisme, conserven avui tot el seu potencial competitiu internacional. Un altre, el de sistemes industrials, s'ha transformat radicalment, ja que de components de l'automòbil, metall i mecànica ha passat al làser i al *software* aplicat avançat, només per posar-ne dos exemples.

Hi havia tres clústers (gran consum, química bàsica i salut) que només tenien un potencial competitiu estatal. Pel que fa a la química bàsica, aquest potencial es conserva per mèrit dels directius del país que han evitat deslocalitzacions. Gran consum continua endavant a escala domèstica pel seu gran mercat captiu estatal. Cal una crítica al sector salut per la falta de sintonia entre plantejaments empresarials, universitat i establiments sanitaris.

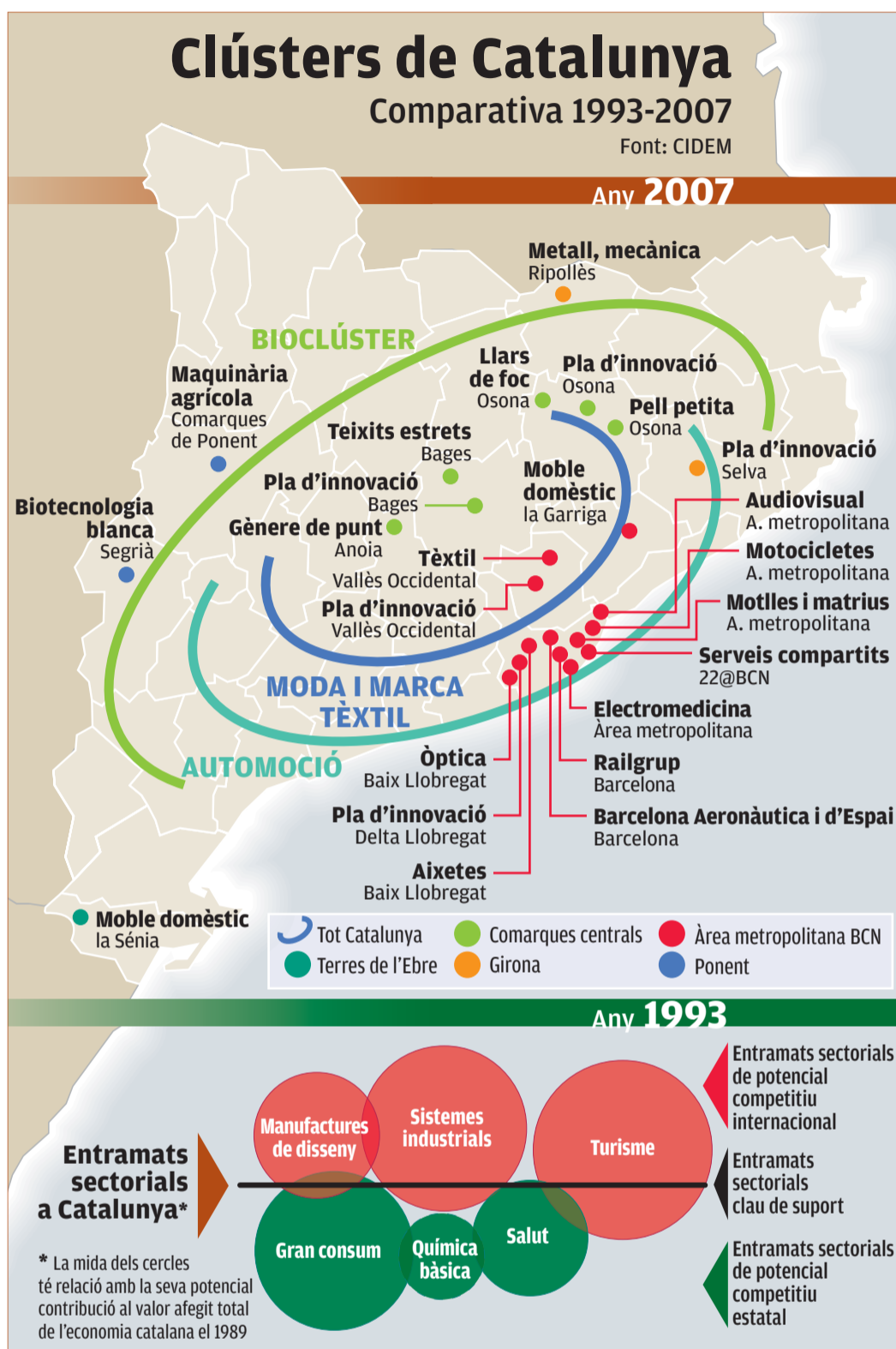
Els que s'anomenaven *entramats clau de suport, coneixement i finances* han registrat una evolució per sota del que podíem esperar. Hem de dir que ara el coneixement el valorem no sols com un producte de centres d'ensenyament i recerca, sinó que es genera dins de les empreses, pels professionals. El sector de les finances és el que menys innovació ha generat i on la taxa d'incorporació de la innovació al dia a dia ha estat més baixa.

Al capdavant, els vuit sectors del 1993 en són ara nou o deu, amb dos que han registrat uns baixos resultats. L'emergència de les més de 340 multinacionals de butxaca catalanes fa que de forma espontània hagin aparegut grups d'indústries al voltant d'una empresa capdavantera com és el cas de la indústria del làser i les seves aplicacions i el de les empreses de producció de *software*.

Cal una crítica al sector de la salut per la falta de sintonia entre objectius empresarials, universitat i centres sanitaris

ware d'aplicacions avançades. Cal remarcar que aquestes empreses tenen centres de producció a l'estranger i la seva estructura empresarial està totalment internacionalitzada. El seus directius resolen problemes de coordinació de producció, vendes i comptabilitat propis d'una multinacional.

No tot és tecnologia punta. Dintre de l'entramat de manufactures de disseny, dintre del tèxtil, han aparegut empreses que fan la seva gestió del disseny des de Catalunya, els

materials els busquen a la Xina i l'Índia, l'encaix de les peces es fa a Portugal i, finalment, l'exportació es porta des de Barcelona.

Els clústers de sistemes industrials i el de manufactures de disseny s'han transformat totalment, i el primer s'ha desdoblant. Tot plegat és la demostració de les paraules de Peter Drucker: "La innovació és una aplicació del coneixement per produir més coneixement".

El territori sí que importa

La percepció del coneixement com a factor determinant de la competitivitat i el creixement ha estat acompanyada de dues constatacions que no havien estat anticipades. La primera ha estat l'emergència de la importància de les regions i de la proximitat geogràfica com a elements clau de l'activitat econòmica. La segona, que gran part de l'activitat innovadora està menys associada amb grans empreses multinacionals i més amb clústers regionals innovadors i alguns d'alta tecnologia. No cal esmentar els exemples de Silicon Valley, Research Triangle o la Ruta 122, podem centrar la nostra atenció a Vilanova i la Geltrú i el

340 multinacionals de butxaca han emergit en els últims anys i han aplegat al seu voltant grups d'indústries en sectors tan de futur com el làser o la producció de software.

làser, la UAB i la intel·ligència artificial, la Garriga i els mobles, Tarragona i les indústries bàsiques del petroli o la Sénia i la fusta i el moble.

Fa pocs anys l'economia oficialment acceptada i la saviesa convencional predeien que la globalització significaria la desaparició de la regió i de l'estudi dels llocs com a elements significatius de l'anàlisi econòmica. Avui sabem que els *spill over* (abocaments) de coneixement són decisius per a l'acoblament de clústers locals d'activitat innovadora i de producció. Hi ha un canvi en l'avantatge comparatiu dels països i regions amb elevats costos tradicionals cap a l'activitat econòmica basada en el coneixement. Com a conseqüència, tenim l'emergència d'entramats geogràfics d'empreses basades en el coneixement.

La proximitat geogràfica té un valor econòmic i la globalització està subjecta a la paradoxa que la innovació i l'alt valor afegit només es donen en àmbits locals com ara la regió, la ciutat i el clúster. Podem parlar d'una geografia econòmica de l'economia del coneixement, indispensable per entendre el futur dels clústers de Catalunya. ■